

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-338-1>

УДК 338.46:005.93

ВОРОНЬКО-НЕВІДНИЧА Тетяна

Полтавський державний аграрний університет

<https://orcid.org/0000-0003-2427-7218>e-mail: tetiana.voronko-nevidnycha@pdau.edu.ua**СОБЧИШИН Віталій**

Полтавський державний аграрний університет

<https://orcid.org/0000-0001-9230-2118>e-mail: vitalii.sobchyshyn@pdau.edu.ua**БАРАНОВСЬКИЙ Іван**

Полтавський державний аграрний університет

<https://orcid.org/0009-0003-8565-9719>e-mail: ivan.baranovskyi@st.pdau.edu.ua**СВІТЛОВА Анастасія**

Полтавський державний аграрний університет

<https://orcid.org/0009-0009-7152-3830>e-mail: anastasiia.svitlova@st.pdau.edu.ua

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ІННОВАЦІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

У статті проаналізовано основні аспекти управління стратегічним потенціалом інноваційно орієнтованого аграрного підприємства. Доведено, що у нинішніх умовах актуальні питання управління стратегічним потенціалом інноваційно орієнтованого суб'єкта господарювання в аграрному секторі пов'язані з цифровою трансформацією та інноваціями, екологічною, безпековою та соціальною відповідальністю. Обґрунтовано чинники, що ускладнюють довгострокове планування й вимагають від агропідприємств адаптивного управління, швидкого коригування власних стратегій і готовності змінювати свій потенціал.

Ключові слова: управління, стратегічний потенціал, стратегія, сталий розвиток, безпека, інновація.

VORONKO-NEVIDNYCHA Tetiana, SOBCHYSHYN Vitaliy,**BARANOVSKYI Ivan, SVITLOVA Anastasiia**

Poltava State Agrarian University

THEORETICAL ASPECTS OF MANAGING THE STRATEGIC POTENTIAL OF AN INNOVATION ORIENTED AGRICULTURAL ENTERPRISE

The article analyzes the main aspects of managing the strategic potential of an innovation-oriented agricultural enterprise. It is substantiated that as a result of the full-scale invasion, many Ukrainian enterprises are increasingly focused on survival, and development opportunities automatically fade into the background. The management of enterprises that operate effectively in the modern market recognizes the need for strategic management of activities based on forecasts of the direction of development, adjustment to constant changes in the external and internal environment. In this context, strategic management should rely primarily on human potential, adapt production activities to the needs of consumers, implement flexible rules and timely changes to respond to environmental challenges and achieve competitive advantage, and thus ensure stable operation and development for the future.

It is proved that in the current conditions, the issues of managing the strategic potential of an innovation-oriented business entity in the agricultural sector related to digital transformation and innovation, environmental, safety and social responsibility are relevant. The author substantiates the factors that complicate long-term planning and require agricultural enterprises to adaptively manage, quickly adjust their strategies and use the potential for change. It is analyzed that rapid unpredictable changes affect the performance of an agricultural enterprise, while at the same time, to some extent, devaluing the effective value of existing classical management approaches. Instead, new technologies are emerging that radically change management techniques, tools, and means of influence. Their essence is as follows: development on the basis of functional efficiency, adaptive capacity, long-term vision, strategic flexibility in market formation and management; optimization of resource potential attraction, minimization of costs to maximize profitability and, most importantly, satisfaction of consumer needs and demands through the introduction of non-traditional and new ways to enter the market.

Keywords: management, strategic potential, strategy, sustainable development, security, innovation.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ

ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

У нинішніх умовах господарювання, коли зовнішнє середовище динамічно змінюється, топ-менеджменту необхідно звернути увагу на результативність управління аграрним підприємством, чітко прогнозуючи та враховуючи можливі наслідки прийнятих управлінських рішень. На сьогодні господарська діяльність є багатоваріативною, проте доцільно обирати найбільш ефективний напрямок, що зможе забезпечити аграрному підприємству успіх на ринку. Відтак, необхідно сформулювати таку стратегію розвитку, проаналізувати методику її розробки, врахувати можливі недоліки, встановити принципи, складові, рівень реалізації, яка б забезпечила результативність господарювання у перспективі.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

З числа науковців і дослідників, які вивчали різноманітні питання управління стратегічним потенціалом інноваційно орієнтованого аграрного підприємства у сучасних умовах динамічних трансформацій, можна виділити таких: М. Зось-Кіор, Н. Вдовенко, І. Гнатенко [11], Л. Березіна, Т. Воронько-Невідніча, В. Собчишин [1; 4], І. Козлова, О. Велика, Н. Козлов [8], Л. Могильна [9] та ін.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ СТАТТЯ

Враховуючи різновекторність процесу управління стратегічним потенціалом інноваційно орієнтованого аграрного підприємства, виникає потреба у подальших дослідженнях із конкретизацією набутих знань. Не дивлячись на значну кількість публікацій із означеного питання, недостатньо опрацьованими залишаються окремі аспекти заявленої проблематики. Зокрема, є необхідність у розкритті ключових засад, пов'язаних із деталізацією напрямів розвитку інноваційно орієнтованого аграрного підприємства в контексті найефективнішого використання його потенціалу.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Мета статті – розглянути актуальні аспекти управління стратегічним потенціалом інноваційно орієнтованого аграрного підприємства за сучасних умов безпрецедентних викликів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Сучасні умови, в яких працюють аграрні підприємства, характеризуються значним рівнем біфуркацій і криз, мінливістю споживчого попиту, постійними змінами законодавчих і нормативних аспектів та багатьма ризиками, пов'язаними з бізнес-діяльністю [3; 6; 7; 10]. Значна частина підприємств аграрного сектору, на жаль, не мають можливостей для результативного господарювання за сучасних умов [2; 11].

Унаслідок повномасштабного вторгнення багато українських підприємств все більше орієнтуються на виживання, а можливості розвитку автоматично відходять на другий план. Керівництво аграрних підприємств, котрі ефективно функціонують в умовах сучасного ринку, визнає необхідність стратегічного управління діяльністю на основі прогнозів щодо напрямку розвитку, корегування відповідно до постійних змін зовнішнього та внутрішнього середовища. У даному контексті стратегічне управління має спиратися, в першу чергу, на людський потенціал, адаптувати виробничу діяльність до потреб споживачів, впроваджувати гнучкі правила і своєчасні зміни для реагування на виклики навколишнього середовища та досягнення конкурентної переваги, а отже, забезпечувати стабільне функціонування й розвиток на перспективу.

Дослідження проблеми забезпечення ефективності господарської діяльності аграрних підприємств в умовах обмеженості ресурсів, невизначеності й ризику потребує врахування особливостей, видів потенціалу і факторів впливу на нього [5, с. 33-34].

Ефективне управління стратегічним потенціалом актуалізує комплексний підхід, що ґрунтується на аналізі внутрішніх і зовнішніх факторів, адаптації до змін, інвестуванні в розвиток персоналу й інновацій, чіткій взаємозгодженості стратегічних цілей на усіх рівнях агроформування. Тому питання управління стратегічним потенціалом суб'єкта господарювання, пов'язані з цифровою трансформацією й інноваціями, екологічною, безпековою та соціальною відповідальністю, з нашого погляду, набувають особливої важливості.

Нині управління підприємством зосереджене здебільшого на його фактичному стані й короткострокових тенденціях розвитку, хоча в частині стратегічного планування й управління менше уваги приділяється фактичним причинам існуючого стану та ринкової позиції підприємства. При цьому формування потенціалу агропідприємства відповідно до визначеної стратегії розвитку має вирішальне значення, щоб забезпечити високий рівень прибутковості та конкурентоспроможності.

Загалом стратегічний потенціал аграрного підприємства варто розглядати як комплекс ресурсів, раціональне й продумане використання яких дає синергетичний ефект і забезпечує реалізацію цілей господарювання. Індивідуалізація потенціалу кожного підприємства пояснюється сферою діяльності, формою власності, технологіями, ресурсними можливостями та конкурентною позицією на ринку. Тому аналіз рівня ефективності стратегічного управління аграрним підприємством має передбачати деталізоване вивчення забезпеченості внутрішніми ресурсами, впровадження методів діагностики їх стану, факторів впливу й імовірних ризиків, оцінювання конкурентів щодо можливостей формування сильних сторін і стратегічного забезпечення розвитку суб'єкта господарювання в перспективі [11].

Наразі низький рівень інновацій або їх відсутність, а також нездатність інтегрувати нові технології і процеси в бізнес-діяльність обмежують здатність аграрних підприємств адаптуватися до змін і залишатися конкурентоспроможними.

Недостатній рівень кваліфікації чи мотивації персоналу може стати серйозною перешкодою у досягненні стратегічних цілей підприємства. Прогалини в узгодженості стратегії на різних рівнях

управління, наявність суперечливих одна одній стратегій чи непорозуміння між відділами у її /їхній реалізації лише сприятимуть неефективному використанню ресурсів і зниженню загальної ефективності діяльності агроформування. Не менш негативно на розвиток суб'єкта господарювання впливає фінансова обмеженість стратегічних ініціатив або неможливість залучення додаткових ресурсів. На результативність впровадження змін в агропідприємстві, крім того, може вплинути опір зі сторони працівників або зовнішніх стейкхолдерів.

Однак означені проблеми є класичними й виникали впродовж усього періоду функціонування та розвитку учасників аграрного сектору. З іншого боку, нинішні труднощі управління дещо відрізняються залежно від швидкості змін середовища й умов господарювання. Зокрема, високий рівень невизначеності обумовлює зміни на сучасних ринках, пов'язаний як із повномасштабним вторгненням, так і з глобалізацією, геополітичними кризами, економічними коливаннями й пост-пандемічними наслідками тощо. Перелічені фактори ускладнюють довгострокове планування й вимагають від агропідприємств адаптивного управління, швидкого коригування власних стратегій і готовності змінювати свій потенціал.

Надзвичайно важливим є кадрове питання, що полягає у сталому зростанні потреби у висококваліфікованих спеціалістах, але ринок праці не завжди може задовольнити цей попит. Питання залучення й утримання високопродуктивних фахівців набуло особливої актуальності сьогодні, передусім в умовах війни. Глобальна конкуренція загострюється не лише на внутрішньому, а й на зовнішніх ринках, вимагаючи тим самим здійснювати постійний моніторинг конкурентного середовища, пошук нових ринків, сегментів і каналів збуту, просування товару до кінцевого споживача. Адаптація до змін у споживчій поведінці, потребах і бажаннях стає все більш затребуваною.

Психологія і стиль ведення бізнесу явно зазнали радикальних змін. Тож, питання управління стратегічним потенціалом інноваційно-орієнтованого аграрного підприємства, з нашого погляду, варто досліджувати за такими напрямками (рис. 1):

1. Соціальна відповідальність.
2. Екологічна стійкість.
3. Цифрова трансформація та інновації.
4. Безпекові фактори.

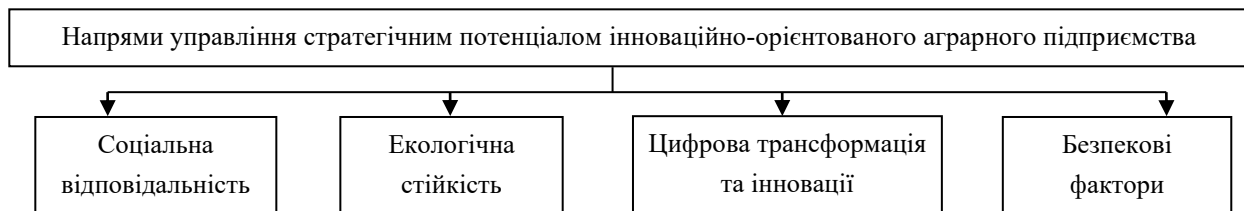

Рис. 1. Напрями управління стратегічним потенціалом інноваційно-орієнтованого аграрного підприємства

Джерело: побудовано з урахуванням [2; 4; 5; 8]

Стейкхолдери все частіше зосереджують увагу, чи втілюють агроформування принципи сталого розвитку та соціальної відповідальності. Аграрним підприємствам доцільно у своїх стратегіях враховувати екологічні й соціальні аспекти, проте це може вимагати додаткових ресурсів. У сьогоденних геополітичних трансформаціях і вітчизняній соціально-економічній ситуації ведення бізнесу питання охорони навколишнього середовища мають вагомe значення, але на фоні воєнного стану та безпекових питань посідають останнє місце.

Упровадження нових технологій (автоматизації, штучного інтелекту, Інтернету речей (IoT), блокчейну) стає важливим для підтримки конкурентоспроможності вітчизняних агропідприємств. Не всі суб'єкти господарювання мають достатньо ресурсів чи можливостей, щоб досягати успішної цифровізації, й не повністю засвоїли основоположні зміни в підходах до управління, корпоративній культурі та зовнішніх комунікаціях. Цифровими технологіями (цифровими каналами зв'язку, омніканальністю, штучним інтелектом, робототехнікою, чат-ботами) забезпечується максимально персоналізована взаємодія. Цифрова трансформація функціональних процесів сприяє оптимізації роботи співробітників, підвищуючи продуктивність кожного члена команди. З використанням хмарних технологій можна здійснювати спільну реалізацію завдань і проєктів, оптимізувати ресурси підприємства й готові рішення, а завдяки конекторам – раціоналізувати роботу підприємства, тим самим мінімізуючи часові витрати.

Безпекові фактори в аграрному секторі є багатоаспектними: захист від природних чинників (погодних умов, шкідників і хвороб тварин та рослин, пожеж); техногенних (аварій техніки, будівель, споруд, кіберзагроз), соціальних (різноманітних конфліктів, протестів, опору змінам); економічних (нестабільності цін, коливань курсу валют) тощо. Війна вносить суттєві корективи в роботу аграрного сектору. Окрім звичних ризиків, до яких звикли аграрії, з'являються нові, пов'язані безпосередньо з військовими діями (окупація територій, пограбування, мінування полів, будівель, обстріли, проблеми з

логістикою, дефіцит палива, запчастин, вимушена релокація підприємств, кількісна нестача персоналу внаслідок мобілізації, хакерські атаки тощо).

Тож за нинішніх умов управління стратегічним потенціалом інноваційно орієнтованого аграрного підприємства – це комплекс заходів, спрямованих на ефективне використання всіх ресурсів підприємства для досягнення поставлених цілей у довгостроковій перспективі. Це не просто управління виробництвом, а цілісна система, що охоплює всі аспекти діяльності аграрного підприємства.

Стрімкі непередбачувані зміни та посилення дії зовнішніх і внутрішніх факторів, що впливають на результати діяльності аграрного підприємства, певною мірою знижують ефективну цінність існуючих класичних підходів до управління. Натомість формуються нові технології, котрі докорінно змінюють техніку управління, інструментарій і засоби впливу. Суть їх полягає в наступному: розвиток на основі функціональної ефективності, адаптивної здатності, перспективного бачення, стратегічної гнучкості у формуванні та управлінні ринком; оптимізація розвитку ресурсного потенціалу, оптимізація витрат для максимізації рентабельності, задоволення потреб і запитів споживачів за рахунок упровадження нестандартних і нових шляхів виходу на ринок.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Сьогодні адаптивні інноваційно-орієнтовані підприємства, які працюють на основі знань про застосування результативних бізнес-процесів, інформаційних технологій, є соціально відповідальними, мають можливість продовжити функціонування. З огляду на зазначене, щоб досягнути конкурентної позиції підприємства слід якісно поєднувати складові стратегічного потенціалу та надавати їм унікальних властивостей. Тому управління стратегічним потенціалом інноваційно орієнтованого аграрного підприємства є ключовим аспектом забезпечення його ринкового успіху та конкурентоспроможності.

Основним вектором менеджменту є вміння проводити макроекономічний аналіз ринкової ситуації, прогнозувати зміни обсягів і структури діяльності, споживчого попиту, стану ринків ресурсів і капіталу; генерування й втілення конкурентоспроможних ідей із технологій та організації бізнес-процесів, закупівлі ресурсів і формування товарних пропозицій, розробки й реалізації ефективних стратегій, асекурації гнучкості підприємства завдяки використанню інновацій, мотиваційній орієнтації тощо.

Література

1. Березіна Л. М., Воронько-Невіднича Т. В., Логінська І. Я., Шкурूपій К. Є. Ключові аспекти управління розвитком агропродовольчої сфери в межах національної економічної стратегії на період до 2030 року. *Modern Economics*. 2021. № 30 (2021). С. 34–38. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V30\(2021\)-05](https://doi.org/10.31521/modecon.V30(2021)-05)
2. Воронько-Невіднича Т. В., Баган Н. В., Баган М. В., Діденко С. М., Дробязко А. О. Вплив результативності управлінських рішень на процес використання стратегічного потенціалу підприємства. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2023, Т. 8, № 4. С. 82–86. URL: <http://ujae.org.ua/vplyv-rezultatyvnosti-upravlinskyh-rishen-na-protses-vykorystannya-strategichnogo-potentsialu-pidpryemstva/>
3. Воронько-Невіднича Т. В., Черних О. В. Застосування концепції резильєнтності для забезпечення функціонування підприємств агропродовольчої сфери у повоєнний період. *Якість та безпечність продукції у внутрішній і зовнішній торгівлі й торговельне підприємництво: сучасні вектори розвитку і перспективи* : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., 15 лютого 2023 р. Полтава : ПДАУ, 2023. С. 50–52.
4. Воронько-Невіднича Т. В., Собчишин В. М., Носенко В. О., Хрипко А. А., Катрич Д. А. Implementation of ESG principles in the functioning of agri-food enterprises in the context of ensuring capitalization strategy. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2023. Т. 8, № 3. С. 171–176. URL: <http://ujae.org.ua/implementatsiya-esg-pryntsyypiv-u-funktsionuvannya-pidpryemstv-agroprodovolchoyi-sfery-v-konteksti-zabezpechennya-strategiyi-kapitalizatsiyi/>
5. Занора В. О. Інноваційний потенціал виробничих підприємств України як чинник забезпечення ефективності їхньої господарської діяльності. *Фінансово-економічне та обліково-аналітичне забезпечення підприємницької діяльності* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 20–21 квітня 2016 р. Черкаси : Східноєвропейський університет економіки і менеджменту, 2016. С. 33–34.
6. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії росії проти України станом на початок 2024 року. *Київська школа економіки*. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/04/01.01.24_Damages_Report.pdf
7. Ключові результати дослідження стану та потреб українського бізнесу. *Центр розвитку інновацій*. URL: <https://cid.center/key-results-of-the-study-of-the-state-and-needs-of-ukrainian-business/>
8. Козлова І. М., Велика О. Ю., Козлов Н. В. Особливості стратегічного розвитку підприємств в умовах воєнного стану. *Бізнес Інформ*. 2023. № 5. С. 134–140. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2023-5_0-pages-134_140.pdf

9. Могилина Л. М. Вдосконалення стратегічного управління сільськогосподарським підприємством. *Економіка та суспільство*. 2018. № 15. С. 428–424. URL: http://economyandsociety.in.ua/journal/15_ukr/64.pdf

10. Українське сільське господарство у воєнний час. *Transnational Institute*. URL: <https://www.tni.org/uk/article/ukrainian-agriculture-in-wartime>

11. Mayovets Y., Vdovenko N., Shevchuk H., Zos-Kior M., Hnatenko I. Simulation modeling of the financial risk of bankruptcy of agricultural enterprises in the context of COVID-19. *Journal of Hygienic Engineering and Design*. 2021. Vol. 36. P. 192–198. URL: <http://socrates.vsau.org/repository/getfile.php/30390.pdf>

References

1. Berezina L. M., Voronko-Nevidnycha T. V., Lohinska I. Ya., Shkurupii K. Ye. (2021) Kliuchovi aspekty upravlinnia rozvytkom ahroproducholchoi sfery v mezhakh natsionalnoi ekonomichnoi stratehii na period do 2030 roku [Key aspects of agri-food development management within the framework of the national economic strategy for the period up to 2030]. *Modern Economics*. No. 30, pp. 34–38. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V30\(2021\)-05](https://doi.org/10.31521/modecon.V30(2021)-05) [in Ukrainian]
2. Voronko-Nevidnycha T. V., Bahan N. V., Bahan M. V., Didenko S. M., Drobiazko A. O. (2023) Vplyv rezultatyvnosti upravlynskykh rishen na protses vykorystannia stratehichnoho potentsialu pidpriemstva [Influence of the performance of management decisions on the process of using the strategic potential of the enterprise]. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. Vol. 8. No. 4, pp. 82–86. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2023-4-13> [in Ukrainian]
3. Voronko-Nevidnycha T. V., Chernykh O. V. (2023) Zastosuvannia kontseptsii rezylentnosti dlia zabezpechennia funktsionuvannia pidpriemstv ahroproducholchoi sfery u povoiennyi period [Application of the concept of resilience to ensure the functioning of agri-food enterprises in the postwar period]. *Yakist ta bezpechnist produktiv u vnutrishnii i zovnishnii torhivli y torhovelne pidpriemnytstvo: suchasni vektory rozvytku i perspektyvy* [Quality and safety of products in domestic and foreign trade and commercial entrepreneurship: modern vectors of development and prospects], II Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiya [II International scientific-practical conference], Poltava State Agrarian University, Poltava, February 15, pp. 50–52. [in Ukrainian]
4. Voronko-Nevidnycha T. V., Sobchysyn V. M., Nosenko V. O., Khrypko A. A., Katrych D. A. (2023) Implementation of ESG principles in the functioning of agri-food enterprises in the context of ensuring capitalization strategy. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. Vol. 8. No. 3, pp. 171–176. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2023-3-25> [in English]
5. Zanova V. O. (2016) Innovatsiyni potentsial vyrobnychkykh pidpriemstv Ukrainy yak chynnnyk zabezpechennia efektyvnosti yikhnoi hospodarskoi diialnosti [The innovative potential of Ukrainian manufacturing enterprises as a factor in ensuring the efficiency of their economic activities]. *Finansovo-ekonomichne ta oblikovo-analitychne zabezpechennia pidpriemnytskoi diialnosti* [Financial and economic, accounting and analytical support of business activities], Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiya [International scientific-practical conference], Eastern European University of Economics and Management, Cherkasy, April 20–21, pp. 33–34. [in Ukrainian]
6. Kyiv School of Economics (2024), Report on damages to infrastructure from the destruction caused by Russia's military aggression against Ukraine as of January 2024, available at: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/04/01.01.24_Damages_Report.pdf
7. Center for Innovations Development (2024), Key results of the study of the state and needs of Ukrainian business, available at: <https://cid.center/key-results-of-the-study-of-the-state-and-needs-of-ukrainian-business/>
8. Kozlova I. M., Velyka O. Yu., Kozlov N. V. (2023) Osoblyvosti stratehichnoho rozvytku pidpriemstv v umovakh voiennoho stanu [Peculiarities of strategic development of enterprises under martial law]. *Business Inform*. Vol. 5, pp. 134–140. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-5-134-140> [in Ukrainian]
9. Mohylina L. M. (2018) Vdoskonalennia stratehichnoho upravlinnia silskohospodarskym pidpriemstvom [Improvement of strategic management of agricultural enterprises]. *Economy and society*. Vol. 15, pp. 428–424. Available at: http://economyandsociety.in.ua/journal/15_ukr/64.pdf [in Ukrainian]
10. Transnational Institute (2023), Ukrainian agriculture in wartime, available at: <https://www.tni.org/uk/article/ukrainian-agriculture-in-wartime>
11. Mayovets Y., Vdovenko N., Shevchuk H., Zos-Kior M., Hnatenko I. (2021) Simulation modeling of the financial risk of bankruptcy of agricultural enterprises in the context of COVID-19. *Journal of Hygienic Engineering and Design*. Vol. 36, pp. 192–198. Available at: <http://socrates.vsau.org/repository/getfile.php/30390.pdf> [in English]